

משמעות הפסוקים שבכל מקרה קורח ימות גם אם ה' לא שלח למשה - למה?

שאלה: במדבר פרק טז (כט) אם כמות כל האדם ומותו אלה ופקדת כל האדם ופקד עליהם לא ה' שלחני: (ל) ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אתם ואת כל אשר להם ויגדו חיים שאלה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה': צ"ע אם לא ה' שלח את משה מדוע שימותו, ומבואר בפסוק שמשה אמר שעב"פ ימותו, כל השאלה היא, האם ימותו בבריאה חדשה או במיתת כל אדם, וזה צ"ע דאם לא ה' שלחני מהכ"ת שימותו.

תשובה.

א. דברים מבהילים ומפחידים מהדברי חיים מצאנו שהחולק על מרא דאתרא גם אם אין הצדק עמו בכל מקרה ימות. בספר כח ב"ד יפה העתיק שם בזה הלשון: ובנוגע לכבוד ומורא מפני המרא דאתרא הנני להעתיק פה מספר ד"ת מהגה"ק בעל מנחת אלעזר ממונקטאש זי"ע במהדורא ב' אות ליה זי"ל ושמעתי בזה בשם הרה"ק רשכבה"ג מצאנו בעל דברי חיים זי"ע שאמר עה"פ בפ' קרח שאמר משרע"ה אם כמות כל האדם ימותו אלו ופקודת כל האדם יפקד עליהם לא ה' שלחני ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה את פיה ובלעה אותם ואת כל אשר להם ויגדו חיים שאולה וידעתם כי נאצו האנשים האלה את ה', ומקשים העולם דאם לא ה' שלחני למה יגזרו מיתה גם שימותו כמות כל האדם לקרח ועדתו כיון שלא ה' שלחני ואין הצדק למנהיג הדור או העיר ולא עשה כהוגן א"כ הצדק עם מריביו ובעלי מחלוקתו ולמה ענש יענשו, ואמר הה"ק הנזכר כי המרא דאתרא (כן ה' המעשה בעיר א' מה שעשו נגד המרא דאתרא מה שהגיד על זה) גם אם אין הצדק אתו בדבר א' (כיון שהוא בכללות רב ת"ח ויר"א ורוצה להעמיד ולהרים בעירו דגל התורה ויראה ע"כ) החולק עליו יהיה מי שיהיה ובאיוזה אופן שיהיה בע"כ שיהיה לו מפלה ועונש מיתה ר"ל, רק החילוק הוא באם שאין הצדק עם הרב בדבר הזה (כי האדם עלול לשגיאות גם אם כגובה ארזים גובהו ובפרט במקום מחלוקת וכו') עכ"ז בעל מחלוקתו החולק עליו ימות ר"ל כנו' רק אז ימות כדרך העולם על מטתו וז"ש אם כמות כל האדם ימותו אלו ופקודת כל האדם יפקד עליהם אז הרא' כי לא ה' שלחני ואין הצדק אתי בזה אך מ"מ ימות שונאו רק אז ימות כדרך כל הארץ כנו', ואם בריאה יברא ה' ופצתה האדמה וכו' היינו שימות מיתה ומפלה משונה ר"ל אז וידעתם כי נאצו האנשים האלו את ה' שהצדק אתי בזה ג"כ ושתים רעות עשו הא' ללחום נגד המנהיג מרא דאתרא וגם ללחום נגד הדבר הזה בעצמותו שהצדק אתי ע"כ נקרא בזה נאצו את ה' כנו' עכ"ד הרה"ק הנ"ל ודפח"ח זי"ע.

ב. הוא בא לאפוקי שאפילו אם ימותו איני אומר שזה מחמת שה' שלח אותי, אלא אני יעשה הוכחה ברורה שה' שלחני, אבל לא תהיה באופן של בליעה, אין זה הוכחה שה' שלחני, ולמה מתו באמת, או שהגיע זמנם ליפטר, או שהיה להם חטא אחר, ופשוט.

האיסור להחזיק במחלוקת, והאם ייתכן לומר שמשה יעבור על איסור זה?

שאלה: על הפס' [טז כה] ויקם משה וילך, למדו מזה בגמ' [סנהדרין ק"י א'], ויקם משה וילך אל דתן ואבירם, אמר ריש לקיש: מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, דאמר רב: כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו, וא"כ משמע מרהיטת לשון הגמ' שאילו משה לא היה הולך לנסות לפייס ולשכנע את קורח על טעותו, אפילו שהצדק היה עמו היה עובר באיסור של מחזיק במחלוקת, הייתכן, והרי כ' השע"ת על בעלי עבירה ומצוה לשנאותם ולהתקוטט עמם וכו', וא"כ מה הבעיה להחזיק עמם במחלוקת, (ואולי מדין ערבות או חיוב תוכחה היה למשה ללכת לדבר עמם), אבל איסור להחזיק במחלוקת מה פתאום שיהיה, הרי לגבי האנשים האלה בוודאי לכאורה אין איסור לעשות מחלוקת, אתמהא?

תשובה.

קבלתי דברים שכתב ת"ח אחד בבירור האי סוגיא: סנהדרין ק"י ע"א: ויקם משה וילך אל דתן ואבירם, אמר ריש לקיש, מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, דאמר רב, כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו שנאמר ולא יהיה כקרח וכעדתו. וכו' ויש להסתפק מה הוא גדר חידושו של ר"ל, שהאם זה שנטפלו עליו ואינו נוהג כמשה עובר בלאו ממש ככל מחזיק במחלוקת, או שמא דברי ר"ל הם רק הנהגה ישירה

משיב כהלכה – פרשת קורח (תשע"ה)

שו"ת בעיני הפרשה

שמותוקף האיסור להחזיק במחלוקת הלך משה לדתן ואבירם, אבל אינם באים לחדש שגם זה שנטפלו עליו יעבור בלאו ממשי וכמחזיק במחלוקת עצמו.

והנה לכאור' מדברי ריש לקיש 'מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, דאמר רב' נראה דהליכתו של משה הייתה מסיבת הלאו שלא להחזיק במחלוקת, ומהא שאם לא הלך היה מחזיק במחלוקת והיה עובר על לאו דלא יהיה כקרח וכעדתו, וזה תמוה, דאטו משה פתח במחלוקת דליהוי מחזיק במחלוקת, ועוד דהרי שלח שליחים לפייסם והם התחצפו אליו, וא"כ מדוע היה עובר בלאו דמחזיק במחלוקת אילו לא הלך בעצמו לפייסם.

ועיין בספר חמרא וחיי (לבעל כנה"ג, שם) וז"ל: כל המחזיק במחלוקת עובר בלאו, כלומר כל המחזיק אע"פ שהדין עימו עובר בלאו, דהא כתיב ויקם משה וילך אל דתן ואבירם ולא רצה להחזיק במחלוקת והלך לקראתם כדי שיחזרו בהם, שאם לא הלך שם היה עובר שהיה מחזיק במחלוקת.

ולשון זה הוא מפ' ר' יהונתן מלוניל, ועיין עוד בפסקי ריא"ז על הגמ' כאן.

והנה לכאור' יש להוכיח שכמה מהראשונים לא למדו כך בגמ' וסברו שמשה לא היה עובר בלאו בכל אופן, שהנה יש ראשונים (המזבאים להלן) שסוברים שהאיסור להחזיק במחלוקת הוא רק בחולק על הכהונה, או רק בחולק על מנהיגי ישראל, והנה דתן ואבירם לא היו מגדולי העם ובטח לא כהנים, וא"כ פשוט שמשה לא היה עובר על איסור החזקת מחלוקת אילו לא היה הולך אליהם. וא"כ צריך ביאור בדברי ר"ל שאמר שמכאן - מהליכת משה לומדים - שאין מחזיקין במחלוקת, שהרי מטרת ההליכה לא הייתה שלא להחזיק במחלוקת, כיון שמ"מ לא היה עובר.

ובאמת שהראשונים שסברו שהאיסור להחזיק במחלוקת הוא רק בחולק על הכהונה למדו שדרשות ר"ל ורב בגמ' הם רק אסמכתא, וא"כ לדידם פשוט שאין להקשות מדברי ההלכה על האגדה וכמובן שמהאגדה נדרשות הנהגות רוממות יותר.

והנה לעניות דעתי נראה שקשה לומר שבכלל הלאו של 'לא יהיה כקורח וכעדתו' יהיה גם זה שאינו מחזיק במחלוקת אלא שכמה רשעים נטפלו לנפשו לשווא והוא אינו נוהג כמשה, דהרי מהפסוק דרב לא נתחדש רק זה שבעל המחלוקת עובר בלאו, אבל החידוש שגם זה שנטפלו עליו עובר בלאו זה לא נמצא כלל בפסוק זה, וחידוש זה אנו יודעים רק מתוספת דרשות של ר"ל, וכאן יש להבחין שרב שחידש שיש על מחלוקת איסור ל"ת למדו מהפסוק שכתוב ממש בצורת לאו 'לא יהיה כקורח וכעדתו', אבל חידושו של ר"ל נלמד ממעשיו של משה כלימוד מוסר וכלל אינו מוזכר בתורה בצורה של אזהרה ולא תעשה, וא"כ קשה לומר שר"ל סבר שיש בזה לאו גמור, ויותר נראה שחידושו של ר"ל הם תוכחת מוסר, ואינם באים לחדש שגם מי שנטפלו עליו עובר בלאו.

ובאמת שיש לעיין היטיב בלשון הגמ', 'ויקם משה... אמר ריש לקיש, מכאן שאין מחזיקין במחלוקת, דאמר רב, כל המחזיק במחלוקת... שמלשון זה משמע שר"ל סמך דבריו על דברי רב, אכן דבר זה תמוה מאד שיאמר ריש לקיש דבר משמיה דרב, שהרי לא מצאנו בכל הש"ס שר"ל יחזור על דבריו של רב, ובתמורה ל"ג ע"א מצאנו להיפך שרב ינסה ליישב דבריו של ר"ל, ואדרבה עיין בחולין נ"ד ע"א וזה"ל שם:

מי סליק רב חייא בר יוסף, אשכחינהו לרבי יוחנן וריש לקיש דיתבי וקאמרי... אמר להו, האלהים מורי בה רב מכפא ועד אטמא. א"ל ריש לקיש, מנו רב ומנו רב, (ברש"י: מי הוא זה רב שאומרים לפנינו כל שעה.) ולא ידענא ליה, א"ר יוחנן: ולא נהירא ליה (אין אתה זכור מי הוא והלא ראיתי קודם שהלך לבבל שהיה משמש את הנשיא). לאותו תלמיד ששימש את רבי רבה ור' חייא, והאלהים כל אותן שנים ששימש אותו תלמיד בישיבה אני שמשתי בעמידה, (שאל ר"ל) ומאן גבר הוא (במה הוא גדול) (וענה ר"י) גבר במולא. מיד פתח ריש לקיש ואמר: ברם, זמור אותו האיש לטוב שאמר שמועה מפיו שמוטה ושחוטת כשרה.

ומפורש כאן דלא הכיר ר"ל את רב כלל, ואפילו כשהזכירו ר"י לפניו עדיין לא ידע מגדלותו, וגם כשישמע מגדלותו לא זכר ר"ל ממנו כי אם מימרא אחת, וגם זה זכר רק מה שאמר שמועה מפיו. וא"כ איך מצאנו כאן שיאמר ר"ל דבר משמו, ועיין בדקדודי סופרים שהביא גירסא 'אמר רב' והיינו שהשמיטו את הדל"ת דאמר רב, וכך היא גירסת דפוס ונציה והמדרישים והרבה מחברים קדומים, ולפי זה אין

משיב כהלכה – פרשת קורח (תשע"ה)

שו"ת בעיני הפרשה

דברי ר"ל סמוכים כלל על דברי רב, גם בשאלות גרס הגאון 'ואמר רב יהודה אמר רב' ועיי"ש היטיב בלשונו, ועיין להלן שיש גירסאות קדומות אמר רבא, ולפיהן אין שייך במציאות שר"ל יתייחס לדבריו.

ולפי כל הגרסאות האלו אין שום סיבה לומר שר"ל בא לחדש שמשה רבינו וגם כל מי שנטפלו עליו בעלי מחלוקת יעבור בלאו אם אינו עושה טעדיקי להשכיב שלום.

אבל מה אעשה שר"י מלוניל ובעל כנה"ג הנ"ל כתבו להדיא שמשה היה עובר בלאו וכמשמעות גירסתנו. אכן נראה לי בוודאי שגם אם ריש לקיש נתכוון לחדש שמשה היה עובר בלאו לולא הליכתו וזהר"י מלוניל, עדיין חידושו זה של ר"ל אינו נפסק להלכה שהוא לאו מהתורה, וגם הראשונים שפוסקים כרב שיש לאו במחלוקת סתם, לא פסקו כך רק בבעלי המחלוקת עצמם שהם שייכים במשמעות הפסוק של רב, אבל מי שנטפלו עליו ואינו מחזיק במחלוקת ואינו משיכו, להלכה אינו עובר בלאו מהתורה. ודוגמא לדבר, הא דסוטה ל"ח ע"ב:

ואמר רבי יהושע בן לוי, כל הנהנה מצרי העין עובר בלאו, שנאמר, אל תלחם את לחם רע עין וגו', כי כמו שער בנפשו כן הוא אכול ושתה יאמר לך וגו'. רב נחמן בר יצחק אמר, עובר בשני לאוין, אל תלחם ואל תתאו.

והנה הגם שלשון הגמ' הוא שהנהנה מצרי עין עובר בלאו, מוסכם אצל כל הפוסקים ממש שאין כאן לאו מהתורה, אלא דברי הגמ' הם בדרך אגדה.

וכן נראה גבי חידושו דר"ל, דאף הראשונים שפסקו כרב שיש איסור ל"ת במחלוקת, עדיין לא פסקו להדיא כר"ל, וזהר"י מלוניל רק פירש את דברי ר"ל אבל להלכה גם לדידה יכול להלא מהתורה רק מה שמפורש בו.

והנה בשמירת הלשון (שער הזכירה פרק י"ז) כתב וז"ל:

וכן לכל אדם מצוה להטיל שלום בין הצדדים... ואפלו אם הוא רואה בצד אחד, שאין הדין עמם, וראויים לעונש עובר מחלוקת והיכולת בידו, אפלו הכי יש לו לאדם להתאזר בכל כחו לעשות שלום בין הצדדים, ולא יתעצל בזה, אפילו הוא החשוב שבישראל, כמו שימצינו 'ויקם משה וילך אל דתן ואבירם' (פירוש, להשלים בדברי שלום), ואמר וז"ל, מכאן שאין מחזיקין במחלוקת. עכ"ל.

[והנה לפום ריהטא דברי שמי"ל צריכי ביאור, שהרי משה היה צד במחלוקת ובטח היה נדרש ממנו יותר להשכיב שלום, ומה ראה ממנו לסתם אדם שאינו צד במחלוקת אלא שיש בידו להשפיע להשכנת שלום שיהיה נתבע לכך, אכן מ"מ מוכח מדברי הח"ח שהנהגת משה הייתה מצד הנהגה ראויה ולא משום איסור לאו, שאם סבר הח"ח שמשה היה עובר בלאו לולא הנהגתו, אין שום פנים ללמוד ממש שהיה חייב לנהוג כך מחמת הלאו לשאר אנשים סתם שאינם כלל צד במחלוקת אלא שיש ביכולתם להועיל למען השלום, ואם למד דין האנשים האלו ממש, בע"כ שגם הנהגת משה הייתה הנהגה רוממה.]

דברי רש"י בתחילת הפרשה – פרשה זו יפה נדרשת

שאלה: כתב רש"י בתחילת הפרשה, ויקח קרח – פרשה זו יפה נדרשת במדרש רבי תנחומא: וצ"ע איך כתב רש"י שפרשה זו יפה נדרשת במדרש תנחומא הרי בגמ' עירובין דף סד ע"א מבואר שכל האומר שמועה זו נאה מאבד הונה של תורה ואסור לומר כן. תשובה:

א. כבר עמדו בזה רבים, והעירו מדמצינו כיו"ב בדוכתי טובא בש"ס דאיתא 'כמה מעליא הך שמעתא' (ויש לציין שברוב המקומות הם אותם אמוראים שאמרו כיו"ב במקום אחר, ואכמ"ל). ועי' תפראת ישראל בהקדמתו לעדיות בשם אביו, שכ' דדוקא כשאומר 'שמועה זו נאה ושמועה זו אינה נאה', אבל כשאומר רק שמועה זו נאה לבד, אינו בכלל האיסור. ובערוכין ס"ד א' נחלקו בזה המהרש"א ורש"י אם כשאומר שמועה זו נאה לחוד הוי בכלל האיסור.

ב. עיין שם במהרש"א האם הקפידא דדוקא אם אומר 'שמועה זו אינה נאה' או אפילו רק אומר על שמועה אחת שהיא נאה [מסקנתו אף לצד אחד] ועיין ברש"י שציין שכן אפשר. ועיין במאירי שם שכתב ש'אין ראוי לדחות [לשמועות הלא נאות] אלא להתייבב בטעמן וכשיעייין בדבר ימצא הכל נאה ומתוקן' אם כן כל החסרון כשאומר על זה שלא נאה, כי בכך אינו מעיין בראוי, אבל מותר להגיד מה נאה ודו"ק. שו"מ שהאריך בזה בדף על דף שם, ואכמ"ל.

שו"ת בעיני הפרשה

ג. אי אפשר שלא להביא כאן תיבת גמא לבעל הפרי מגדים שכתב אומרים הלצה, פרשה זו יפה נדרשת דבר בעתו מה טוב, ושלא בעונתו לא נאה לדרוש בפסח דיני סוכות או יוה"כ וכדומה, ופרשה זו מחלוקת יפה נדרשת תמיד, כי אין שעה שאין מחלוקת והכל בזמנו, ובבית הכנסת משיחים מן חיים ומתים וכל המחלוקת שם נעשה, וכשיוצאים הולכים למסור, וקורא אני עליהם שתולים בבית ה', יליף שתול פלגי מים תיגרא דמיא כו' בחצרות כו' יפריחו, עושה המחלוקת פרי, ה' יתן אהבה ואחדות ויגאלנו אמן:

להתפלל על רשעים שימותו.

שאלה. (כט) אם פְּמוֹת פֶּל הָאָדָם יִמָּתוּן אֵלָּה וּפְקָדוֹת פֶּל הָאָדָם יִפְקָד עֲלֵיהֶם לא יִקְנָק שְׁלֵחֲנֵי: בגמ' ברכות ז איתא דרבי יהושע בן לוי רצה לקלל צדוקי אחד שהיה מצערו ומהשמים סיבבו שלא יוכל לקללו משום שלא אורחא לקלל את הרשעים וכמו"כ מבואר בגמ' בברכות י שר"מ התפלל על רשעים שציערהו שימותו ואמרה לו ברוריא אשתו שאין להתפלל שימותו אלא צריך להתפלל שיחזרו בתשובה וכע"ז איתא בתענית כג ע"ב ולפי"ז יש לתמוה מ"ט התפלל משה רבינו על עדת קורח שימותו ולא התפלל עליהם שיחזרו בתשובה.

תשובה.

הגר"ח פלאג"י (בספרו חכמת חיים פ' פנחס פמ"א ד"ה ובכלל ובספרו משא חיים באמצע מערכת ת') שהאריך לבאר שאסור לת"ח לקלל את הרשעים שימותו או להתפלל עליהם שימותו משום שמבואר בגמ' בברכות י שצריך להתפלל רק שישובו בתשובה אבל לא שימותו, וכמו"כ מבואר בברכות י שאין לקלל את הרשעים משום גם ענוש לצדיק לא טוב והגר"ח פלאג"י כתב להוכיח כן מהא דמבואר בילקוט שמעוני פ' יואתחנן רמז תתכ"א שהקב"ה אמר למרע"ה שנמצאו בו ששה עוונות ולכן לא יכנס לא"י ואחד מהם הוא מה שאמר משה רבינו אם בריאה יברא ה' וחזינן דאע"פ שקרה ועדתו כפרו בה' נענש מרע"ה על כך שהתפלל שהם יענשו ומוכח מזה דאפי' על רשעים גמורים אסור להתפלל שיענשו או ימותו עכ"ל ד הגר"ח פלאג"י ומבואר מדבריו שבאמת נחשב למשה רבינו לעיון מה שהתפלל שיעדת קורה יבלעו באדמה.

עוד כתב בזה הגר"ח פלאג"י בתוכחת חיים סוף פ' פנחס ד"ה וראיתי זול"ש וראיתי בספר ילקוט ראובני סדר קרח דף ק"ס סוף ע"ב דכתב זול"ל אין להקשות למה יתפלל משה שלא יקבל מנחתם וגם לברוא עליהם דין זולת משה יעשה הקב"ה דין ומשפט בהם, ויש לישב כי משה ידע דינם וענינם אך היה צריך קריאה והתעוררות דא"כ יתבטלו כל התפילות ויעשה הקב"ה דין וכו' הלא תראה דאברהם וכן משה מולם צריכים להתעוררות ומעשה כדי שיהיה כח ופעל ויעשה כן למעלה עכ"ל וכשאני לעצמי אומר אני כי אין למשה שום קושיא כלל מאחר שכתוב בתורה להדיא שם בסדר קרח וידבר ה' אל משה לאמר דבר אל העדה לאמר העלו מסביב למשכן קרח דתן ואבירם וכשמוע משה כן עשה שליחותו של מקום וידבר אל העדה לאמר סורו נא מעל אהלי האנשים הרשעים האלה ואל תגעו בכל אשר להם פן תספו בכל חטאתם נמצא דהקב"ה כבר גילה למשה ולשראל מה שיעניש אתם וכו' וא"כ אמר מרע"ה מה יש לי לעשות עוד כיון דהקב"ה מעורר אותי שאתפלל על אופן זה, ובכן נקי וצדיק מרע"ה אפי' ממדת חסידות, והוא אמת ויציב עכ"ל הגר"ח פלאג"י שם.

והנה הגר"ח פלאג"י שם בספרו משא חיים ובספרו תוכחת חיים קאי לשיטתו שנקט שאסור להתפלל על הרשעים שיענשו או ימותו ואדרבא צריך להתפלל עליהם שיחזרו בתשובה, והגר"ח פלאג"י ביאר טעמו חדא משום שמבואר בברכות ז שאין ראוי לקלל את הרשעים משום גם ענוש לצדיק לא טוב ומבואר בתי' הראשון שם בתוס' שאפי' במי שמותר להורגו בדיני אדם מ"מ בדיני שמים לאו אורח ארעא להענישם ולהטריח כלפי מעלה להורגם וכ"כ תוס' בע"ז ד, ועוד דהרי מבואר בברכות י שר"מ התפלל על הנהו בריוני שציערהו שימותו ואמרה לו אשתו ברוריה שאין להתפלל על הרשעים שימותו אלא צריך להתפלל שיחזרו בתשובה וכ"ה בתענית כג וא"כ ודאי אין להתפלל על הרשעים שימותו.

לעבור על איסור תורה לצורך הצלה או רפואה סגולית.

שאלה. (יא) ויאמר משה אל אהרן קח את המחתה וקח עליה אש מעל המזבח ושים קטרת והולך מהרה אל העדה ויכפר עליהם כי יצא הקיץ מלפני יקנוק החל הנגף: במשנה ביומא פג נחלקו חכמים ורבי מתיא בן חרש אם מותר לאכול מאכל טמא כבד של כלב שמרפא בדרך סגולי נשיכת כלב והרמב"ם שם בפיהמ"ש ביאר דעת חכמים וחכמים סוברים כי אין עוברין על המצות אלא ברפואה בלבד ר"ל מדברים המרפאין בסגולתן אסור כי כוחם חלוש אינו מצד הדעת ונסיונו רחוק והיא טענה חלושה מן הטועה וזה העיקר דעהו וזכרהו כי הוא עיקר גדול ויש לתמוה דלכאור' מקרא מלא כאן שימשה רבינו התיר לעבור באיסור תורה של הוצאת הקטורת מחוץ למקדש לצורך הצלת ישראל מהמגיפה אע"פ שזהו הצלה בדרך סגולי וא"כ צ"ב איך לדעת חכמים אסור לעבור איסור כדי לרפאות בדרך סגולי.

תשובה.

הנה בעיקר שיט' הרמב"ם דנקט ראין לחלל שבת ולעבור עבירה כדי לעשות רפואה סגולית יל"ע בזה האם הרמב"ם מיידי דווקא בגזונא שאינו ודאי שהרפואה סגולית תרפא ולכן אסור לחלל שבת על רפואה זו או דילמא דהרמב"ם מיידי אפי' בגזונא שהרפואה סגולית הוא רפואה ודאית דמ"מ א"א לחלל שבת אלא על דבר שכך ברא הקב"ה בטבע אבל דבר שאינו מחויב מצד טבע העולם אפי' אם הוחזק הדבר שירפא מ"מ כיון שאינו דבר טבעי א"א לחלל ע"ז שבת או לעבור איסור כדי לעשותה, ויסוד הספק בזה הוא במש"כ שם הרמב"ם כי אין עוברין על המצות אלא ברפואה בלבד ר"ל בדברים המרפאין בטבע והוא דבר אמתי הוציאו הדעת והנסיין הקרוב לאמת אבל להתרפאות בדברים שהם מרפאין בסגולתן אסור כי כוחם חלוש אינו מצד הדעת ונסיונו חלוש. האם מוונת הרמב"ם דכיון דרפואה סגולית כוחו חלוש א"כ אינו רפואה ודאית אלא ספק רפואה או דכוונ' הרמב"ם דאפי' אם הוחזק רפואה זו מ"מ כיון שאינו דבר טבעי ואין הטבע מחייבו א"כ לא על סוג רפואה זו נאמר ההיתר דחילול שבת מפני פקו"נ

ובאמת מצינו בזה מחלו' גדולה באחרונים אם לדעת הרמב"ם דווקא בספק רפואה סגולית אין מחללין את השבת או אפילו ברפואה ודאית אין מחללין את השבת דהנה בברכי יוסף [או"ח סי' ש"א סק"ו] אחר שהעתיק לשון הרמב"ם הנ"ל כתב ע"ז וז"ל ומשמע דאע"ג דאין ספק בסגולה זו שכבר הוחזקה שודאי תועיל אפי' כל שאינו רפואה דרך טבע אסרו חכמים לעבור על דת משום רפואה סגולה ע"כ, הרי שהברכ"י נקט בפשיטות דלדעת הרמב"ם אף בודאי רפואה אין לחלל את השבת על רפואה סגולית וכן מבואר לכאור' מדברי הרדב"ז [בלשונות הרמב"ם סי' קנ"ג] דלדעת הרמב"ם אפי' בודאי רפואה אין לחלל שבת על רפואה סגולית דעיי"ש דנקט דרך לדעת רש"י ביומא פג חצר כלב הוי ספק רפואה אבל לדעת הרמב"ם הוי ודאי רפואה ואעפ"כ אין רפואה סגולית דוחה שבת וכן נרא' מדברי מהר"ם חביב בספרו תוספת יוהכ"פ ביומא פג וז"ל בשו"ת אבני צדק י"ד סי' קמט ד"ה שוב העיר, וע"ע בשו"ת חת"ס י"ד סי' של"ט. אך מאידך מצאנו חבל אחרונים שנקטו דלדעת הרמב"ם דווקא בספק רפואה סגולית אין לחלל את השבת דיעוי' בתפארת ישראל שם ביומא פג דנרא' מדבריו דכל דברי הרמב"ם שאין מחללין שבת על רפואה סגולית זהו דווקא בדבר שהוי ספק אם ירפא אבל כשהוחזק לרפאות מחללין עליו את השבת, וכן מבואר מדברי שו"ת באר יצחק או"ח סי' ט"ו שהקש' מ"ט אסור לצאת בשבת בקמיע שאינו מומחה והרי קיי"ל דספק פקו"נ לקולא ותי' שרק ברפואה טבעית הותר ספק רפואה ולא ברפואה סגולית וכמבואר ברמב"ם ומבואר מזה שדווקא בספק רפואה אין לרפאות בדבר סגולי ויעו"ע בשד"ח מערכת יוה"כ סי' ג' ס"ק כ"ד שהביא כמה אחרונים שו"ת שימש צדקה יו"ד סי' כ"ט דף פ ובשו"ת קול בן לוי סי' ב' ועוד אחרונים שמבואר בדבריהם שהא דאין מחללין שבת על רפואה סגולית הוא דווקא בספק רפואה ולא בודאי רפואה ויעו"ע בשו"ת צמח צדק או"ח סי' ל"ת שנסתפק בזה אם הרמב"ם מיידי דווקא בספק רפואה או אפי' בודאי רפואה.

ומעתה אחר שנתבאר שהדבר שנוי במחלו' האחרונים אם לדעת הרמב"ם שאסור לעבור איסור לצורך רפואה סגולית זהו דווקא בספק רפואה או אפי' בודאי רפואה נהדר למשה"ק בריש דברינו איך הותר לדעת הרמב"ם לאהרן לעבור באיסור דאורייתא של הוצאת הקטורת לצורך הצלת ישראל והרי ענין הקטורת שמציל ממגיפה הוא ענין סגולי והנה לסוברים שדברי הרמב"ם מיידי דווקא ברפואה

משיב כהלכה – פרשת קורח (תשע"ה)

שו"ת בעיני הפרשה

שלא הוחזקה פשוט דלק"מ משום שהקטורת הוי הצלה בדוקה וכפי שקיבל מרע"ה אך לדעות האחרונים שנקטו שלדעת הרמב"ם אפי' בודאי רפואה סגולית אין לעבור איסור א"כ בהכרח צ"ל שמעשה דאהרן היה הוראת שעה וכמש"כ באור החיים כאן.

הילפותא שמעלין בקודש ואין מורידין

שאלה. במנחות דף צ יט א' איתא מנין שמעלין בקודש דכתיב ועשו אותם רקועי פחים צפוי למזבח כי הקריבום לפני ה' ויקדשו בתחילה תשימישי מזבח ועכשיו גופו של מזבח, ולכאורה קשה דהא מפורש בכתובים שהטעם שנצטוו שיעשו מהם רקועי פחים למזבח הוא למען יהיו אות לבני מרי וא"כ היאך ילפינן מהכא דמעלין בקודש. תשובה.

הטורי אבן במגילה דכ"ז מיישב ראין שום דין להעלות בקדושה אלא רק איסור מקדושה חמורה לקדושה קלה ומה שלמדו מהמחנות היינו רק שיותר לשנות מקדושה לקדושה האיסור להוריד לקדושה קלה זה לא נלמד מכאן אלא מילפותא אחרת במנחות שם ממש שהקים את המשכן עיי"ש.

לדעת הפנ"י במגילה והפמ"ג או"ח סימן מ"ב במשב"ז ס"ק א' דינא דאין מורידין בקודש הוי דאורייתא אך דעת הראש יוסף במגילה כ"ו ב' והישועות יעקב סימן קנ"ד ס"ק ב' שהוא מדרבנן, וע' בביאור הלכה סימן מ"ב א' לשיטתם מה שעשו מהמחנות ריקועי פחים למזבח אינו מדין מעלין בקודש ואין מורידין שהרי כל עיקרו מדרבנן ורק דילפינן מיהא דמשנים מקדושה לקדושה.

שאלה. יל"ע האם הפץ שכבר לא ראוי לתשימישו בקדושה החמורה מותר להשתמש בו לקדושה קלה.

תשובה.

הט"ז בסימן קנ"ד ס"ק ז' מחדש שמה שאין מורידין לקדושה קלה הוא רק אם ראוי לקדושה חמורה אך כל שאין ראוי לקדושה חמורה מותר להורידו בקדושה וראיתו ממטפחות ס"ת שבלו שעושיין מהן תכריכין למת וזו גניזתה והרי בשעה שראויין למצותן ודאי אסור לעשות כן ע' שעה"צ סימן קנ"ד ס"ק כ"ג.

האור שומח בהלכות מזוזה פ"ה ה"א תמה על חידושו מדאיתא במנחות דף ל"ב א' שס"ת שבלה אין עושיין ממנו מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה אע"פ שייגנו ומוטב לגוננו מלהשתמש בו לקדושה קלה למזוזה, מיישבים האו"ש והאבנ"ז יור"ד סימן שע"ז ס"ק כ"ב) שהרחיב לבאר חילוק זה שדברי הט"ז אמורים רק בתשימישי קדושה כמטפחות ס"ת אבל בגוף הקדושה כס"ת קדושתו עליו לעולם ואינה פוקעת אף שבלה משא"כ יסוד קדושת תשימיש קדושה הוא בהיותו משמש קדושה ולכן כל שכבר אינו ראוי לשימוש מותר להורידו לקדושה קלה וכ"כ ליישב בשו"ת אגרות משה יור"ד ח"ד סימן מ"ב.

איתא ביומא דף י"ב ב' שלדעת חכמים אין כהן הדיוט רשאי ללבוש במהלך השנה את בגדי הכה"ג שעבד בהן ביוה"כ משום שבגדים שנשתמש בהן בקדושה חמורה לא ישתמש בהן לקדושה קלה בהליכות שלמה תפלה פרק ג' כ"ד כתב שאין לישן טלית של גדול במתנה לקטן משום דמעלין בקודש ואין מורידין וכע"ז כתב המ"ב סימן ט"ז ס"ק א' שאין להעביר חוטי הציצית מטלית של גדול לטלית של קטן יש שרצו לחדש שילד שמניח תפילין לפני הכנסו לעול המצוות אינו רשאי להניח תפילין של גדול דזו הורדה מקדושה חמורה לקדושה קלה מעין העברת בגדי כהונה מכה"ג לכהן הדיוט והביאו ראיה לחידושם זה מלשון הגמ' בערכין דף ב' ב' שאמרו קטן היודע לשמור תפילין אביו לוקח לו תפילין מה שלא אמרו בלולב משום שלא רשאי למסור לו תפילין שהשתמש בהם גדול.

וע' בתוס' שביארו דבציצית לא נקט לישנא דהלוקח דמסתמא טלית יש לו ולולב יכול לצאת בשל חברו וע"ע שם בהגהות ר"ש טויבא ויש לחלק דשאני שימוש לבישת בגד שמשתנה שמו מלבוש כהן הדיוט וקטן משא"כ בתפילין דהוי חפצא דמצוה. המשנה ברורה בסימן מ"ב ס"ק ב' כתב שגנתיק היינו המכסה המיוחד לתפילין של ראש אסור לשנותו לשל יד דגם הוא בכלל תשימישי קדושה ושל ראש קדושתן חמורה לפ"ז יש להזהר כשלפעמים חלקו של הגנתיק מנותק מהחלק העליון ואז אין היכר בין של יד לשל ראש לכן יש לסמן איזה בסיס שייך לשל ראש ואיזה לשל יד.

משיב כהלכה – פרשת קורח (תשע"ה)

שו"ת בעיני הפרשה

מעלין בקודש במחתות מיצד?

שאלה. וַיִּרְאם אֶת הַמַּחֲתוֹת מִבְּיַן הַשִּׁבְרָה וְאֵת הָאֵשׁ זָרָה הִלָּאָה כִּי קִדְּשׁוּ: פרש"י המחנות ואסורין בהנאה שהרי עשאום כלי שרת, לכאור' קשה הרי כלי שרת הוי תשמיש לגוף הקטורת ועדיף מצפוי למזבח דהוי רק תשמיש דתשמיש וא"כ היאך עשאום ריקועי פחים צפוי למזבח הא אדרבה מעלין מעלין בקודש ואין מוירדין.

תשובה.

הרמב"ן הוסיף להקשות על דברי רש"י שהרי הקטורת היתה זרה וממילא המחנות לא נתקדשו ולכן כתב לבאר ע"פ הכתוב כי הקריבום לפני ה' ויקדשו ויהיו לאות לבני ישראל שהקב"ה אמר שהוא הקדישם מעת שהקריבו אותם לפניו כדי שיהיו לאות לבני' ולדבריו ודאי צ"ל כתרצו של הטורי אבן לעיל.

והנה מיישב האור החיים דמאי דכתיב ויקדשו לא שהמחתות התקדשו בקדושת כלי שרת שהרי הקטורת היתה זרה ומאוסה אלא נתקדשו כשאר כלי כסף וכלי זהב המובאים למקדש שאינן קדושים בקדושת הגוף אלא לדמיהן (בהפלאה כתובות ק"ו ב' כתב שאת הציפוי לא ביטלו למזבח משום שאסור להוסיף עליו) - לפ"ז מיושב שמכיון שהיתה למחתות רק קדושת דמים כשעשאום צפוי למזבח ל"ה הורדה מקדושתן.

אוי לרשע ואוי לשכנו.

שאלה: במדרש תנחומא בפרשתינו (סימן יב) מכאן אמרו אוי לרשע ואוי לשכנו אלו שלשית השבטים (ראובן שמעון וגד) שהיו שכנים לקרח ועידתו בדרום אבדו עמו במחלקותיו שנאמר (במדבר טז) ותפתח הארץ את פיה ותבלע אותם ואת בתיהם ואת כל אשר להם ואת כל האדם אשר לקרח ואת כל הרמוש, וצ"ע הרי הסדר של השבטים במדבר היה עפ"י ה' וא"כ מה הטענה היה להם שהיו בשכנות לרשע, ובשלמא סתם באופן כללי מזבנת הטענה כי מי שדואה שגר סמוך לרשע צריך לברוח ממנו, וא"כ מזבן שאם לא בורח ממנו, אוי לרשע ואוי לשכנו אבל כאן במדבר הרי לא יכלו לשנות את מקומם דהיה עפ"י ה' א"כ מה טענה עליהם וצע"ג.

תשובה:

א. המהר"ל - ב"גור אריה" כותב שקחת התיישבו דרומית למשכן עוד בטרם נצטוו על כך מפי הבורא, אך לאחר שנקבע סדר חנייתם של השבטים - הם הורשו להישאר במקומם. וממילא מתחילה החיבור היה לא על פי ה'.

ב. מי אמר שבאו אליהם בטענות, רק קבעו לנו עובדה, לראות מה משפיע שכנות לא טובה, וכמו שאני יאמר על משהו שגר בבנין שהיסודות שלו רעועים בלא ידיעתו, וכשהיתה רעידת אדמה הוא נפל בהריסות, שזה קרה לו מחמת שהיה שכן שם, לא אמרתי שום חסרון עליו, אלא אמרתי מה גרם לו למה שקרה לו השכנות הרעה, ועל כן במקום שאדם יכול למנוע עצמו משכנות רעה יש לו להמנע מכך, או עכ"פ אף כשאין לו ברירה צריך לעמוד כחומה בצורה שלא יגיע למצב שיושפע משכנים רעים.

דין הזמנה לדין מגזיה"ב.

שאלה: וישלח משה לקרא - אמר רבא, מנלן דמשדרין שלוחא דבי דינא ומזמנין לדינא דכתיב וישלח משה לקרא לדתן ולאבירים [מ"ק ט"ז א']: ולכאורה צ"ע שלכאורה דבר פשוט הוא מסברא שצריך לשלוח שליח, וכי ס"ד שידונו לאיש בלא הזמנה,

תשובה.

משיב כהלכה – פרשת קורח (תשע"ה)

שו"ת בעיני הפרשה

בספר תורה תמימה (הערות במדבר פרק טז הערה ח) כתב לכאורה דבר פשוט הוא מסברא שצריך לשלוח שליח, וכי ס"ד שידונו לאיש בלא הזמנה, ומצאתי בחידושי הריטב"א שכתב הרבותא דרבא, דבעינן דוקא הזמנה ע"י שליח, אבל אם הבעל דין בעצמו מזמין לבע"ד חבירו לא מחשיב הזמנה לענין שאם לא בא תהא מחשב כאפקידותא, כיון דכתיב וישלח, צריך שליח דוקא:

חקירה בגדר חיוב הפרשת תרו"מ

שאלה: ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי, האם מצות הפרשת תרומות ומעשרות זהו רק אם דעתו לאכול את הפירות, או שיש מצוה בכל מקרה להפריש אפילו כשאינו חפץ לאכול את הפירות.

תשובה:

א. לכאורה אפילו כשאינו רוצה לאכול מיד חייב בתרומה - כדי שלא יבוא לידי מכשול באכילת טבל. [כמו שדואים שהיו נוהגים לפרוש התרומות עוד כשהתבואה היה בשדה, ולכאורה הלוא לא אכלו מיד הכל אלא הכניסו אותם לאוצר, אלא הראיה כנ"ל.

ב. לכאורה המזונה לדברי הט"ז הידוע בריש יו"ד (סי' א' סקי"ז), שכתב "...אבל בהפרשת תרומה הוה עיקר הברכה על מצות הפרשה לא על איסור אכילת טבל שהרי מצות ההפרשה חייב עליו אפילו אם אינו רוצה לאכול מן התבואה עדיין", ומבואר דיש מצוה בעצם גם באין דעתו לאכול, וכבר עדו עליה הרבה באחרונים ובראשם הרע"א שם שכתב "לא מצאתי זה, דבפשוטו הוא רק כשרוצה לאכול אסור, עד שהפריש תרומה, ובמג"א רס"י ח' כ"ב לענין חלה עיין שם וה"נ בתרומה", ועי' בבהגר"א או"ח שם דס"ל כהט"ז.

ויש שהעירו מדברי רש"י גיטין מ"ז ב' דמבואר כהט"ז ורע"א, שכ' שם בד"ה מדאורייתא, וז"ל, וכיון דבימורים מצוה דרמיא עליה היא ולא טבלי לאסור פירות באכילה מיחייב ליקח ולהביא ולא דמי למעשר דאפילו למאן דאמר אין קנין לא מיחייב לעשר על חלקו של עובד כוכבים דמעשר טביל ואסור ליה באכילה ולא מצוה דרמיא עליה היא אלא אם כן אוכלן או מזוכן...". ומאידך יש כמה דיוקים ברמב"ם בכמה דוכתי דמשמע דהוי מצוה בפנע"צ אפי' אין דעתו לאכול, ועי' מנחת אשר פ' שלח סי' כ"ד.

מדוע איננו מפרישים תרו"מ עבור יבול נכרי בארץ ישראל

שאלה: קושיית הגר"א נבנצל שליט"א: צ"ע למ"ד אין קניין לגוי להפקיע מידי מעשר בא"י, א"כ מדוע שלא נחייב את הגוי שנפריש בשבילו תרו"מ כדי להצילו מגזל, דהרי כל טבל מבואר ברש"י שהיינו חולין ותרומה מעורבין זה בזה, ואם אין קניין להפקיע מידי מעשר, אז גם לגוי יהיה אסור לאכול הטבל הזה, דהרי יש לו תרו"מ מעורבין והוא אסור בגזל.

תשובה:

א. יש לומר שרק לישראל שמחויב במעשה נתינה לכהן את המתנו"כ הרי זה נחשב גזל, אבל גוי שאינו חייב אינו נחשב גזל שהתורה לא ציוותה לו ליתן ולולי חיוב הפרשת חלה אינו שייך לכהן ודו"ק.

ובפרט לפי הר"ן חולין מד ע"ב שנחלק על תוס' שם ק"ל ד"ה ואב"א, שכתבו דמזיק מתנו"כ אף שפטור משום ממון שאין לו תובעים, חייב לצאת ידי שמים, וס"ל דאפילו לצי"ש פטור, משום שלא חשיב ממון השיבט אלא כהפקר שהפקירה התורה לכהנים, והיינו שהתרומות לא קיימות עד שלא מפרישים אותם, ואם כן עדיין אינו עובר על הגזל אלא לאחר הפרשה, ואינו מחויב להפריש ממילא אין לו שום גזל. וכן מבואר ברש"י חולין ק"ל ע"ב ד"ה ופריך מבואר כהר"ן שאינו ממון כהנים ולא זכו בו עד שעת נתינה.

ב. באמת בשו"ת ארץ צבי (ח"ב עמ' 117) מבואר חידוש עצום, שמחוייב הנכרי בהפרשה ליתן תרומה, ואף שאינו מצווה במ"ע דנתינה מ"מ המתנות שמפריש בכ"מ שייכם לכהן. ודימה לזאת לדינא דגזל עכו"ם אסור אעפ"י שאין עשה של והשיב, דהממון של נכרי רק אין ישראל צריך להשתדל להשיבו. והכ"נ כאן נכרי שהפריש יהא אסור לנכרי לכלותו ולאכלו מצד גזל השבט.

הפרשת תרומה לאשת כהן

משיב כהלכה – פרשת קורח (תשע"ה)

שו"ת בעיני הפרשה

שאלה: מה הדין אם נתנו לאשת כהן תרומה ע"מ שאין רשות לבעלה באופן שבעלה לא יזכה האם יוצאים ידי חובת הפרשת תרומה.

תשובה:

א. יש מהאחרונים שכתבו לחלק בין גדר נשואה מארוסה גבי אכילת תרומה, ד'ארוסה' אוכלת רק מנח שהיא 'קניינו של הבעל' משיא"כ ה'נשואה' לכהן, חל עליה קדושת כהונה ואוכלת תרומה מנח עצמי שלה, וכן מוכיח הקרית ספר בפ"י מתרומות ד'נעשיית כהנת בנשואיה'. וע"פ יסוד זה כתב בספר 'דברי מרדכי' (להג"ר מרדכי מן זצוק"ל, קידושין סימן י"ב ס"ק ט"ו), דאם נתנו לאשת כהן תרומה ע"מ שאין רשות לבעלה באופן שהיא לא יזכה בזה, יוצאין ידי חובה! והוסיף להוכיח כן ממתני' דתרומות פ"ו מ"ב, דתנן התם בת ישראל שאכלה תרומה ואח"כ נשאת לכהן אם אכלה תרומה שלא זכה בה כהן משלמות קרן וחומש לעצמה, ופי' הר"ש ד'לעצמה' היינו דנעשיית כהנת בנשואיה, הרי להדיא דיש לה דין כהן לקבלת תרומה. וע"ע דרך אמונה תרומות פ"ז סי"ח בביה"ל שם.

ב. כתב הגר"ח קנייבסקי שליט"א (ב"דרך אמונה" הלכ' תרומות פ"א הט"ז ב'ביאור הלכה"): "מצות נתינה מתקיימת ע"י שממון כהן נהנה", ואין צריך לנפות לנפות עצמו. והוכיח כן מכמה משניות. למשל, ממה ששינוי במס' תרומות (פי"א מ"י) לגבי הדלקת נר בשמן של תרומה טמאה: "בת ישראל שנשאת לכהן והיא למודה אצל אביה - אביה מדליק ברשותה". וכתב על זה הגר"ח קנייבסקי: "לפי מה שביארנו לעיל (בפ"ז הי"ח) דבת ישראל הנשואה לכהן אינה כהנת, ואינה אוכלת אלא משום דהויא קנין כספו של בעלה, א"כ איך יוצאין מצות נתינה כשנותנין לה ואין מוכיח לבעלה? אלא על כרחך, דכל שממונו של כהן נהנה מזה - הו"ל כאילו נותן לכהן, ומקיים בזה מצות נתינה". עכ"ל. [וכ"כ שם ב"דרך אמונה" פ"ו ס"ק ו', וב"ציון הלכה" שם ס"ק ל"א].

כמה הארות בחיוב דמאי.

(יב) כל חלב וקל יצהר וכל חלב תירוש ודגן ראשיתם אשר יתנו ליקח לך נתתים: א מדוע רבנן תיקנו לעשר דמאי ולא סמכו על רוב עמי הארץ שמעשרין כבכל התורה מלה שסומכין על רוב. ב. מדוע הלוקח פירות מעם הארץ אינו מחוייב לעשר מעיקר הדין שהרי כשלוקח ממקום הקביעות יש לזה דין קבוע וכמחצה מחצה והוי כספק שקול. ג. הדין שאין לתרום מן הרעה על היפה ואם תרם תרומתו תרומה יל"ע האם גם בדמאי אין לתרום מהרעה על היפה, ד. מי שאכל פירות דמאי ולבסוף התברר שהעם הארץ עישרן האם לא עבר על איסור כלל.

שמירת המקדש ע"י קטנים

שאלה. (ג) ויש קרו משמרתך ומשמרתך כל האהל אך אל כלי הקדש ואל המזבח לא יקרבו ולא ימתו גם הם גם אתם: וזו מ"ע של שמירת המקדש ועי' במתני' תמיד פ"א בית אבטינס ובית הניצוץ הרובין היו שומרים שם וכ' המפרש דרצה לאמור כהנים קטנים פחותים מבן י"ג שנה וכ"כ הכ"מ פ"ח מבהב"ח ה"ה, וצ"ע דאיך יניחו לעשות מצווה ע"י קטנים דלאו בני מעבד מצווה נינהו.

שבט לוי האם יהיה חלק בארץ לעת"ל.

שאלה. בפסו' בארצם לא תנהל וחקל לא יהיה לך בתוכם אני חלקך ונחלתך בתוך בני ישראל: ס נאסר על הלוי לקחת חלק בארץ וכמבואר ברמב"ם פי"ג משימטה ויובל ה"י ועי' ברשב"ם ב"ב ק"כ דלעת"ל יטלו שבט לוי חלק בארץ, וצ"ע דהא איכא ל"ת ונחלה לא יהי' לו וכיון דאין מצוות בטילות לעתיד לבא איך יתבטל הלאו לעת"ל.

משיב כהלכה – פרשת קורח (תשע"ה)

שו"ת בעיני הפרשה

תשובה.

הנה הר"ן כבר הקשה על הרשב"ם בזה, שימפורש ביחזקאל שלא יטלו, ולא אמרו שים שער לוי אחד, אלא לענין שערי ירושלים שיהיה להם שער על שמו. איברא הרשב"ם לא לבד בשיטתו, והסמ"ג כתב להדיא דלע"ל יטלו, ומהך קרא דהביא הרשב"ם שער לוי אחד, וצריך תלמוד. וראיתי בחי' הגר"ח לב"ב שם שהעמיד דברי הסמ"ג דוקא בשאר ארצות שיכבשו ולא בא"י שנתחלקה לשיבטים. ואולי יש לומר על יסוד זה, דשערי ירושלים יתחלקו לפי הנוחלים, ונהי דבארץ ישראל אין להם חלק כמבואר בקראי, ניתן להם שער כנגד חלק בשאר ארצות, ואם כן יש לשימוע ממה שניתן להם שער שהם נוטלים נחלה בשאר ארצות. אבל זה דוחק מאוד, וצריך עיון גדול.

פדיון הבן ותפילה מה קודם

הפסוקים בפרשה: (טו) כָּל פֶּטֶר דָּחַם לָקַח בְּשֵׁר אִשְׁרֵי יִקְרִיבוּ לִיקְנוֹת בְּאֶדָם וּבִפְהֻמָּה וְהָיָה לָהֶם אֶךְ פָּדָה תִּפְדֶּה אֶת בְּכוֹר הָאָדָם וְאֶת בְּכוֹר הַבְּהֵמָה הַטְּמֵאָה תִּפְדֶּה: (טז) וּפְדֻיוֹ מִבֶּן חֹדֶשׁ תִּפְדֶּה בְּעֶרְכָּךְ כֶּסֶף חֲמִשָּׁתַּיִם שְׁקֵלִים בְּשֵׁקֶל הַקֹּדֶשׁ עֲשֹׂרִים גֵּרָה הוּא: שאלה: הנה בכל המצוות קי"ל תדיר ושאינו תדיר קודם ויל"ע כשירוצה לפדות הבן והגיע זמן תפילה אם צריך להתפלל תחילה דהוי תדיר או לא.

תשובה.

בחדושי רבי שלמה היימן זצ"ל (קידושין סימן ג) כתב: וזה זמן רב... הוזמנתי לפדיון הבן, והיה הפדיון בערב, והיה דעתם של כמה ת"ח דצריך לאחר את פדיון הבן עד אחר מעריב, משום דתדיר קודם. ודנתי אז דנראה דמצוות פדיון הבן אינה נדחית מפני מצוה אחרת אף התדירה, כיון שהוא חוב גמור על האב ולא רק מצוה. ובדאי פשוט שאם אחד יתבע את חבירו חוב שחייב לו לא יוכל לפטור את עצמו ולדחות התשלומים, מפני שהלוא לא התפלל עדיין, ותפילה היא מצוה תדירה והיא קודמת, דמה לו למלוה עם חיוב מצוותיו של הלוא, הרי ממונו גביה, ואם כן גם פדיון הבן כן. ואמרת את הדברים לפני הגאון ר' שמחה זליג מבריסק ולאחר זמן אמר לי... שהגאון ר' חיים מבריסק הסכים לזה, עכ"ל.

ויש להעיר מדברי החזו"א (קידושין סימן קמח לדף כט ע"ב) שהביא את הבריייתא שדנה מה דינו של אדם שיש לו רק ה' סלעים, האם יפדה בהם את בנו או שזמא יעלה לרגל? והקשה החזו"א כיון דפדיון בנו מלוה, פשיטא דכהן נוטל את המעות, דלעלות לרגל ולפרוע חובו פשיטא דפורע חובו, שהרי המלוה גובה בעל כרחו של הלוא. [ומה צריך המלוה להפסיד כספו בגלל מצותו של הלוא הרוצה לעלות לרגל] והשיב החזו"א דמצוה שאני, שאין דין הכהן כבעל חוב, אלא אם מתחייב עמשיו במצוה זו, אבל אם נחליט שעליה לרגל קודמת, אין כאן חוב כלל. ולכאורה דברי החזו"א סותרים את דברי רבנו שלמה.

אך יתכן שאין סתירה ביניהם, שדברי החזו"א אמורים לגבי מי שאין לו מעות לקיים את ב' המצוות, בזה אמרינן דעליה לרגל קודמת משום שאם יש לאבי הבן מצות עליה לרגל פטור הוא מהפדיון, כי הוא אנוס ואין לו. משא"כ כשיש לו את האפשרות לקיים ב' מצוות אלא שהנידון הוא מי קודם, בזה אמרינן דפדיון הבן קודם, דלמה צריך לסבול בעל המעות שהוא הכהן בגלל תפלתו של זה ולמה לא יקבלו מיד.

ולכאורה יש לשאול על רבנו שלמה זצ"ל, וכי יש כאן כהן המאיץ באבי הבן וזועק 'הב הב את חמשת שקלי'?! הרי המזון אין לו תובעים ומיהו הכהן חסר הסבלנות הרוצה כספו לפני תפילת ערבית. ובפרט לשיטת רבנו יעקב עמדין הסובר שכיום אין לנו כהן מיוחס, וכל כהן יחוש לעצמו (יעוין שאילת יעבץ ח"א קנה), אם כן למה נדחוק את הקץ ולא נתפלל תחילה ערבית? ואולי דבריו נאמרו באופן כזה שאין לפני האב כהן אחר אלא זה ואצה לכהן הדרך אשר ילך בה, בכה"ג יפדה תחילה. [יעוין חת"ס (יו"ד רצא) שדחה דברי הגר"י עמדין זצ"ל וסובר שגם כהני זמננו רשאים לדרוש כסף פדיון].

אך יתכן שדבריו נאמרו בכל אופן, דמאחר שנאמר בשו"ע (יו"ד שה סעיף יא) שלאחר שלושים יום יפדנו מיד שלא ישהה המצוה, ומקורו ברא"ש (ריש הלכות בכורות) שכתב: ואחר שיהיה בן ל' יפדנו מיד ולא יאחר מצותו, כמו שאמרו ושמרתם את המצות קרי ביה

שו"ת בעיני הפרשה

את המצוות, לכן דוחה את התדיר, כי יסוד הפדיון חוב, שהטילה עליו התורה ובפרט למג"א (סימן תקסח סק"י) שדייק מהתוס' (מו"ק דף ה' ע"ב ד"ה מפני ביטול) שדנו אם לדחות פדיון הבן בחוה"מ משום אין מערבין שמחה בשמחה, וכתבו דאולי נחשב זמנו קבוע. ובמקנה (קידושין כט ע"א) כתב דבפדיון הבן יש בל תאחר, ובסידור הרב שו"ע הרב כתב ומכאן ואילך עובר על עשה, יעו"ש. ולכן יש אולי לקיים מצות פדיון הבן תחילה.

פדיון הבן האם זה מוגדר כפרעון חוב ולעניין מתנה עמ"ל

שאלה: הגר"א ביו"ד סימן ש"ה ס"ק י"ז ב' דאדם יכול לפדות בנו של חברו בלא דעת האב שאינו אלא חוב בעלמא שהרי הכהן גובה ממשועבדים ופורע חובו של חברו שלא מדעתו נפטר הלווה וחולק בזה על הרמ"א שיב' דאין האב יכול לפדות ע"י שליח, וצ"ע דאם יסוד דין פדה"ב הוא דין פירעון חוב איך אמרי' בקידושין ו' דיכול ליתן לכהן ה' סלעים במתנה ע"מ להחזיר, וכי נאמר שהחייב להבירו מנה יוכל לפדונו לו ע"מ להחזיר.

תשובה.

א. כתב בקובץ שעורים קידושין אות לו [דף ו' ע"ב] שם. בהא דמהני מתנה ע"מ להחזיר בפדיון הבן צ"ע, דהא לכאורה בפדה"ב אינו אלא פריעת חוב גרידא, ובפירעון ודאי לא מהני מתנה ע"מ להחזיר אלא א"כ מקבל המלוה מרצונו דהוי מחילה ולא פירעון, ובודאי אם יתן לעני צדקה ע"מ להחזיר לא קיים מצות צדקה, ומ"ש פדה"ב, וצ"ל דהחוב בפדה"ב הוא בתולדה מהמצוה וכיון דהמצוה מתקיימת במתנה ע"מ להחזיר כמו בכל מתנות כהונה ממילא מסתלק החוב, ויסוד זה מוכח בתוס' ב"ב נ"ו גבי חמש ולא חצי חמש עיין שם, אלא דקשה מהא דבספק פדיון הממנע"ה ואם העיקר הוא המצוה ראוי לילך בספיקו להחמיר.

ב. [ובשיעורי ר' דוד (פוברסקי) קידושין דף ו' ע"ב, כתב ואפשר דא"נ בעינן דוקא את הסכמת הכהן, דמשמסכים לקבל במתנה ע"מ להחזיר רק אז חשיב פרעון, אבל אם אינו מסכים, לא מהני, (וכ"כ בברכ"ש סימן ה' סק"ד).

ג. [ובספר משמרת חיים (עמוד צז) כתב ליישב, דעיקר המחייב בחוב דעלמא הוא, הדין דממוני גבך, שהרי נתן לו את ממונו, וממונו אצלו, וזהו המחייב בתשלומין, ומהאי טעמא לא מהני מתנה על מנת להחזיר, דאם יתחייב להחזיר לו שוב ממונו גביה, וזה מחייב שוב בפרעון, נמצא דלא קיים כלום. מה שאין כן לגבי פדיון הבן דאף שבדאי הוי גדר פרעון לדעת הפרי חדש, מכל מקום המחייב הוא חיוב התורה של פדיון הבן, דלא שייך לומר ממוני גבך התם כלל, והתם נוכל שפיר לומר דיהני גם בפרעון על מנת להחזיר, דאין החסרון בפרעון במתנה על מנת להחזיר, אלא החסרון דעדיין ממוני גבך, ולכן גבי פדיון הבן דלא שייך ממוני גבך, מהני אפילו במתנה על מנת להחזיר. ע"כ.

שליחות בפדיון הבן

שאלה: כתב הרמ"א יו"ד בס' ש"ה ס"י דאין האב יכול לפדות ע"י שליח, ובתשו' חמדת שלמה יו"ד סל"ב כ' בשם הנה"מ דבאור דברי הרמ"א כשהשליח רוצה ליתן משלו אבל אם האב שלה מעות ע"י שליח לפדות בנו פשוט דבנו פדוי והטעם דאינו מועיל ליתן עבור חברו משלו דכל מה שימצאו שייכול לזכות ממונו רק כדי לעשות קנין כסף ונלמד מדין עבד כנעני אבל פדה"ב הוי מצווה שבגופו וכשהבנו נתן עבורו לא קיים המצווה, דאין ללמוד דין זה מדין עבד כנעני שנאמר רק דמועיל לקנות עבורו, וצ"ע במה חלוק חיוב פדה"ב מחיוב קרבן דמבואר בר"מ פ"ד מעה"ק האומר חטאתו ועולתו ואשמו ושלמיו של פלוני עלי אם רצה אותו פלוני הר"ז מניח להקריב על ידו ומתכפר לו, הרי דאף דיש מצווה על גופו להביא קרבן יכול אחר להפריש עבורו, ולמה לא יועיל נתינת חברו עבורו לקיים מצות פדיון הבן.

תשובה.

משיב כהלכה – פרשת קורח (תשע"ה)

שו"ת בעיני הפרשה

[עיין אמרי בינה הלכ' פדיון הבן סג.] בקרבן כשמפריש קרבן עבור חבירו נקבע חבירו להיות הבעלים של הקרבן ונעשה שלו ולכן מתכפר בו, ותדע דמקרי חטאת ראובן ואם ישחטו לשם אחר אפי' ע"ש המפריש הוי שינוי בעלים וכיון דנעשה קרבנו מתכפר בו, אבל במעוה הפדיון אם היה מקנה המעוה תחלה למשלה פשיטא דמועיל אבל כשנותן משלו להכהן במה מקרי דהאב פדה את בנו הרי לא היתה זו נתינתו וכל מה שמצאנו בקנינים שיוכל ליתן כדי שיהא נקרא ע"ש הקונה הוי למוד מעבד כנעני ולא נכלל בזהמצוות נתינה רק דין בקנין החפץ הוא שהנאה שבאה ע"י אחרים מועיל לקנין אבל לא מקרי שהוא נתן המעוה. ובעיקר סברת הרמ"א עי' בבאור הגר"א סק"ז מה שהאריך להק' עליו בזה.

מדור אחודה חידה

חידה: מהיכן בפרשתינו ניתן ללמוד, שבמקרה שיו"ט חל בערב שבת, ויודע שבשבת יהיה לו סכנת נפשות, ויהיה נצרך לחלל משום פקו"נ, עדיף שיחלל את יו"ט אפילו שהפיקו"נ עדיין לא בא לפנינו משום דחילול יו"ט קל מחילול שבת. תשובה. ראה בחומש העמק דבר מה שיכתב הנצי"ב בזה.

חידה: איזה מצוה שמקיימים אותה בלב לא מברכים ברכה, ויש מצוה שאף שמקיימה בלב מברך ברכה, איזו היא? תשובה. כל מצוות שבלב אין מברך, אבל תרומה מהניא הפרשה בלב, ומכל מקום מברכים עליה.

חידה: איזה איסור דרבנן אם תבשלו בפני עצמו ישאר איסור מדרבנן, אך אם תבשלו עם כל היתר שהוא, ישנתה דינו ויהיה איסור מדאורייתא.

תשובה.

א. צלי קדר, והיינו דב' רש"י מסכת פסחים דף מא עמוד א, צלי קדר - שימבשלין אותו בקדירה בלא מים ובלא שום משקה, אלא מים הנפלטין משמנו, למאן דיליף לה מקל וחומר - הכא שרי, לרבי דיליף מרבוויא - האי נמי בשל מבושל הוא. והיינו לחד מ"ד זה מותר אבל אם תבשלו דבר נוסף תעבור על איסור בישול של קרבן פסח.

חידה: היכן מצינו בסעודה מסויימת, שאם היא בארץ ישראל היא סעודת מצוה, ואם היא בחוץ לארץ היא אינה סעודת מצוה, ויהא בזה נפק"מ לדינא.

תשובה.

כתב המגן אברהם סימן תקסח, וכ' בס' ב"ש דחנוכת הבית בא"י הוי סעודת מצוה אבל לא בחו"ל.

חידה. איזו מצוה (שייך לפרשתינו) שחובה היא על האדם, ואדם אחר יכול בע"כ לגנוב ממנו את המצוה שלו.

תשובה

א. פדיון הבן לדעת הגר"א.

כתב הרמ"א בשולחן ערוך יורה דעה הלכות פדיון בכור סימן שה ס"י, ואין האב יכול לפדות על ידי שליח. וכתב על זה בביאור הגר"א שם, (ס"ק יז) (ליקוט) ואין האב כו' וגם כו'. כ"ז הוא תמוה דלא מיבעיא ע"י שליח דשלוחו של אדם כמותו אלא דאף אחר יכול לפדות אפי' בלא דעתו של אב דלא עדיף ממ"ש שאחר יכול לפדות ממ"ש בפ"ד דמ"ש וכן נטע רבעי כמ"ש בפ"ה וכן הקדש כמ"ש בערכין וכ"ש כאן שאינו אלא חוב בעלמא שהרי הכהן גובה ממשועבדים כמ"ש בבכורות מ"ה א' ב' ושם אישתעבדו ניכסי כו' וע"ש כל

משיב כהלכה – פרשת קורח (תשע"ה)

שו"ת בעיני הפרשה

הסוגיא ובקדושין כ"ט ב' ובתוס' שם וכי הפורע חובו של אחר אינו נפטר הלזה אלא דלכתחלה יותר מצוה באב וכמו מילה ושאר דברים שהאב חייב וגם בריב"ש ליתא מזה כלום אלא בדברי השואל שם וגם אינו מוזכר דבריו ועט"ז וש"ך (ע"כ):

ב. [מצוות 'תרומת מעשר', שהישראל יכול לפרוש תרומת מעשר כשהמעשר ראשון עוד בידו וליקח המצווה מהלוי בע"כ (עי' רמב"ם).

ג. [בן לוי שמקדים בשיבולים שיבכך מונע מהבעלים לתת תרומה על החלק שהוא לקח, אלא שנשאר לו המצוה על החלק שנשאר [ואף אם הקדימו בכרי, שהבן לוי צריך לתת תרומה גדולה, אך אין זה חובה על הבעלים].